

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФЕНОМЕНУ ІНТЕРНЕТ-МЕМІВ

Важливою умовою продуктивного вивчення психологічних аспектів Інтернету має бути гармонійне поєднання теорії та практики. У цьому контексті особливу увагу потрібно звертати на суспільні феномени, безпосередньо породжені всесвітньою мережею. Яскравим прикладом таких явищ є інтернет-меми, що за порівняно невеликий час існування стали невід'ємною частиною інтернет-простору, здійснюючи суттєвий вплив на свідомість користувачів мережі.

Термін «мем» уперше запропонував Р. Доккінз у 1976 році, пояснивши його як одиницю інформації, що передається між поколіннями та має культурне значення (мелодії, прислів'я, рецепти, типові особливості архітектури тощо). Основними умовами їх поширення є точність копіювання (за аналогією з генами) та значущість для соціальної взаємодії. Термін «інтернет-мем» з'явився в кінці минулого десятиліття і вживався для характеристики невеликих за обсягом, популярних фрагментів мережевого контенту.

М. Кронгауз характеризує інтернет-мем як невелику за обсягом мережеву інформацію, що спонтанно поширилася й відтворюється в нових контекстах і ситуаціях [1]. Дослідник виокремлює такі основні ознаки інтернет-мемів: 1) стислість; 2) популярність; 3) комунікативна експансія – постійне збільшення кількості користувачів мережі, що використовують мем у процесі спілкування; 4) креативний потенціал. Типовою властивістю явища також є його гумористична спрямованість.

За критерієм структури поданої інформації виокремлюють такі види інтернет-мемів: 1) текстові; 2) ілюстративні; 3) креалізовані; 4) відеомеми. Схожою є класифікація, де виділено вербальний, невербальний та комплексний інтернет-меми [3].

Текстові інтернет-меми (вербальні) – це слова, словосполучення або речення, що стали надзвичайно популярними в Інтернеті. Одним з основних джерел «народження» та поширення таких об'єктів є орфографічні помилки («прєвед», «афftar», «йа крєведко», «боян»). Текстові мережеві меми також можуть з'являтися на основі лінгвістичних зворотів, що вже давно стали кліше в певній суспільній чи професійній галузі (наприклад, «британські вчені довели», «тижпсихолог», «а чого досяг ти?», «будь мужиком» тощо).

Ілюстративні інтернет-меми (невербальні) представлені зображеннями реальних людей, казкових персонажів, кіногероїв, тварин тощо. Однією з основних причин їх популярності є відсутність невербальних засобів у знаково-текстовому типі віртуального спілкування, що збіднює його емоційну складову та ускладнює адекватне передавання інформації. Зазначимо, що ілюстративні інтернет-меми є порівняно недовговічними, що пов'язано з насиченістю та інтенсивними змінами мережевого контенту: для вираження емоцій з'являються нові зображення, а вже відомі втрачають колишню цікавість для користувачів.

Креалізовані інтернет-меми (комплексні) утворюються шляхом інтеграції ілюстративної та текстової частин. Найбільш численна і популярна група мережевих мемів, оскільки вона поєднує емоційні та інформативні можливості. Ці

меми характеризуються наявністю стабільної та варіативної частин. У переважній більшості випадків зміст таких об'єктів має гумористичний характер. Відрізняються різноманітністю тематики і можуть висвітлювати актуальні суспільно-політичні події, міжособистісні стосунки, професійні, навчальні та побутові проблеми. Потужним джерелом креалізованих інтернет-мемів є кінематограф.

Відеомеми виникають і розвиваються як за рахунок професійної зйомки (кліпи, фрагменти кінофільмів і телепередач, наприклад, *Opa Gangam Style*, *Йожин з бажин* тощо), так і любительської, де особливою популярністю користуються сюжети з неадекватною, конфліктною поведінкою і нецензурною лексикою.

На нашу думку, варто також виокремлювати: глобальні інтернет-меми, зрозумілі широкому колу, і локальні, що для власної «життєдіяльності» потребують специфічної обізнаності (геймерські, хакерські, наукові, фахові). Також доцільно розглядати досліджуване явище за домінантною тематикою: політичні, суспільні, спортивні, медичні, педагогічні, психологічні, меми про особисте життя тощо.

Описані вище приклади мережевих мемів мають свій цикл, що охоплює такі етапи [2]: 1) початкове поширення інформації, що не відокремилася від базового контексту; 2) набуття популярності й початок креативних трансформацій об'єкта; 3) повне абстрагування від початкового змісту, перетворення на знак, що несе певне емоційно-інформативне навантаження; 4) згасання популярності та зникнення з мережевого простору.

Поширюючись у віртуальному просторі, меми сприяють вирішенню важливих психологічних завдань, але водночас здатні викликати негативні зміни у свідомості людей. До позитивних функцій інтернет-мемів належать: 1) розважальна; 2) експресивна; 3) інформативна; 4) креативна; 5) самоствердження. Негативні наслідки впливу інтернет-мемів на особистість: 1) спрощене, схематичне сприймання навколишнього світу; 2) викривлене розуміння інформації; 3) маніпулювання суспільною думкою; 4) порушення або викривлення етичних норм.

Основними перспективами досліджень проблеми інтернет-мемів є розроблення програм емпіричних досліджень впливу мережевих мемів на структурні компоненти психіки користувачів Інтернету.

Література

1. Кронгауз М. А. Мемы в Интернете: опыт деконструкции / М. А. Кронгауз // Наука и жизнь. – 2012. – № 11. – С. 127–132.

2. Савицкая Т. Е. Интернет-мемы как феномен массовой культуры [Електронний ресурс] / Т. Е. Савицкая. – Режим доступу: http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/althome/news/KVM_archive/articles/2013/03/20. (Дата звернення: 13.10.2015).

3. Чернікова О. І. Вербальний, невербальний та комплексний меми: класифікація за способом подання та сприйняття інформації в інтернет-середовищі (на матеріалі англомовних мемів) / О. І. Чернікова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – Т. 18. – № 1. – 2015. – С. 151–156.